

מסורת הש"ס

א) [סוטה לז,ג] ז' לקמן סד:
ג) מדות פ"ג מ"א, ד) שם
ה) נמחות לז:
ו) לקמן סב:
ז) חגיגה יב, ו) ש"ך למתני'
לקמן דף סד: ועיי' בשנינו גוסי'
אות א' ואות י'.

הנהגות הב"ח

א) גבי' נמנא פורח על אמה יסוד ועל אמה סובב:
ב) שם מביא מלנן.
ג) ועיי' בסוכה דף מה ע"א:
ד) (א) רש"י ד"ה וחוה ומביא ס' ומושיבו וכו' יסוד הס"ד ומבינו בולט אמה וס' סובב נמנח:

שינויי נוסחאות

א) כש"מ ובי"ש טקס נטל את הראש והקריף בית מוליקתו למבחה. ובסתרי' ל"מ נוס' זה, ואפשר שהוספוהו עפי' רש"י:
ב) מדבחה מקום קרנות (שסב"י: כי"ח וק' ור"ב), [נד' וילנא חזקא כש"מ מקדש דמים. (הוא עשית כי אילו בשמשי': ג] בסתרי' וד"ו ובעד, ולפנינו ע"פ כה"ן ועי"ש:
ד) מינת מקום נמנח (ש"ס וכתותי': [ח ג"ל שהוא לי' וכתותו וסיד דופת דרומית:
ה) אמות וז' טפחים וגובהו ה' בו' וחוה סובב, וחורו וגובהו מלבן של כ"ח אמות וד' טפחים על כ"ח אמות וד' טפחים (כתותו ג' בו' גע"ז):
ו) קטנות וסיד דופת דרומית:
ז) מינות ובי' וחיטא לתת מורה מש"כ כזה:
ח) בו' ודורו סובב (כתותי' ובי"ש):
ט) כסתרי' טוקף וגבוה אמה:
י) קטנות וסיד דופת דרומית:
יא) מידה בו' מקדש המקדש לדמים. פי' היסוד היה בכל המזבח אך הדמים אין ניתנין רק בחלקו של בנימין.
הס"ד (ש"ס ובי"ש):
יג) דהתם (נביי'):
יד) ז"ל רבינו (וש"ס):
טו) ל"ב וגבי' מערב ל"ב אבל (כתותי' וש"ס):
יז) ז"ל לקמן (ש"ס):
יח) ז"ל יסוד (ש"ס):
כא) ס"ל וקשיא לרב דאמר בבבין כלומר שברוח דרומית בדרוח מזרח לא היה שם יסוד בני והבא משמע שהיה שם יסוד בניו. והס"ד ומס"ד חזקא (ש"ס ובי"ש):
כב) ז"ל והא כבש (ש"ס):
כג) ז"ל הפניה שכנגד הבליטה (ש"ס):
כד) מינת בה נמנח (ש"ס וכתותי':
כה) ז"ל וממלאו (ש"ס):
כו) ז"ל אבר ניתוח (ש"ס):
כז) ז"ל האבנים (ש"ס):
כח) נמצאת כניסתו אמה והיסוד ברלט אמה זו סב"ב.
הס"ד ומס"ד וחורו ומביא בו' (כרי', וכעני' ככ"פ וש"ס):
כט) ובי"ש כני"מ וק' ור' ז':
ל) הדם ליסוד מולא קתני בו' כל"ל (שסב"י).
ג"ל הדם קרי ליה יסוד (צ"פ):
לא) דלא הוא ארבע קרנות כחטאת מושהו דטעונה יסוד הא חשבנין ליה יסוד לענין דמים (בי"ש וש"ס).
ועי' מ"ע:
לב) העוף ועולה העוף אין דמו בכלי ועוד דלא היה בו שירים כיוון דבעי מוציו ועוד דבמתני' (ש"ס):
לג) ס"ל היינו דוקא בבמה דתביב בקרא (ש"ס):
לד) ז"ל דכיון (בי"ש):
לה) ג"ל אם כן חזל הוא לענין קדושת מזבח ומשני וכו' (ש"ס).
לפינו ע"פ בה"ה:
לו) דמתניתא לרב דתמיא כל"ל (גמ'יו):
לז) ז"ל לחות כמו דמים בו' (ש"ס):

חופף. כמו נוזר חופף ומפספס (שבת דף נ:). דפרוטי"ר דגרנטו"ר בלע"ז כאלדס המחשב ודואג: **ומבדיל**. בשמי סימנין ולא כחטאת שהיא בסימן אחד ולקמן יליף לה בפרק קדשי קדשים (דף סה:). **וממלא מדמה** ז' ^(ו)ומקיף מחבר כמו אין מקיפין שמי חביות (בי"ה דף נ:). דוחק בית מליקחו לקיר והוא מתמלא ע"י דוחקו בקיר. ולקמן [סד:] אמרינן שעל קרן מזרחית דרומית היא נעשית ואי אין לה יסוד נמנא כשהוא מולקא בִּאֵוִיר היא נמלקת והדס נופל לארך לאיצוד וא"ת נופל יא' על הסובב שהרי למעלה היא נעשית הא קתמי התם עשאה למטה מרגליו אפי' אמה אחת כשרה ללא קפיד אלא אלמעלה מן החוט: **בִּאֵוִירא בעלמא קעביד**. בתמיה: **אימר כך וכו'**. ואיכא למימר למעלה מג' דלאו קרקע הוא עשוי כמין בליטה קטנה כנגד אותה הקרן לקבל זה דס עולת העוף שלא יפול לארך וקיר מזבח מיקרי אצל יסוד לא מיקרי להכשיר הקרן לממן דמים להרייבין לינתן כנגד היסוד שאין יסוד אלא המיוסד בִּאֵרֶךְ: **רב אמר צננין**. צקן דרומית מערבית צנו היסוד אמה בִּאֵוִיר הדרוס וחדלו להס כל הדרוס וכל המזרח עד אמה סמוך לקרן כְּפוּמִית מזרחית כדאמרן (לקמן) **אוכל צמורח אמה** וצדרוס אמה: **לוי אומר** י' **צדמים**. יסוד היה על פני כל המזרח י' **אצל** לא נותנין דמים בחלקו של יהודה: **יסבני מדבחה**. צניינא גופיה משמע: י"ז **אוכל פוסס: צמורה אמה אחס**. ובמקלוע צְפוּמִית מזרחית משוך לצד מזרח אמה ולא יותר כמו שז"רתי למעלה קשיא ללוי דהא י"ז צניינא משמע: **על שְׁנַיִם וּשְׁסִים**. קשיא לרב דמשמע ריבוע היה: **מן הדל**. לאו בצרבעת רבעין י"ז **חשביז** אלא מצד צפון היה ל"ב על י"א **אצל** מזרח ודרוס לא היה אלא חסרה וכל אמה לדרוס ואמה למזרח: **נמנא פורח על אמה יסוד ועל אמה סובב**. ולקמן י"ח הוא בפרק קדשי

קדשים (דף סב:). דרמינן ממתניתין אהדדי דתנן חדא כבש היה לדרומו של מזבח אורך ל"ב [מדות פ"ג מ"ג] והמזבח ל"ב אורך הרי אורך המזבח והכבש ס"ד וכי מני לכו אהדדי תנן הכבש והמזבח ס"ב [גס פ"ה מ"ב] והא שיתין וארבע הוי תפסין צקרקע העזרה והתם לגבי תפיסת הקרקע קא מני להו ומשנינן נמנא שראש הכבש פורח ועולה על שתי אמות של כניסת היסוד וסובב וממלא שמי אמות העליונות ונבלעות בל"ב של מזבח. מדקתמי פורח על אמה של יסוד מכלל דאיכא כניסת היסוד ב' לדרוס קשיא כא' לרב דאמר דאוכל צמורה אמה אחת וצדרוס אמה אחת דקתמי ותו לא צננין קאמר והכבש י"ז צדרוס הוא ויש תחתיו כניסת יסוד המזבח: **אימא כנגד אמה יסוד**. כנגד מקום שהכניסה ראויה להיות ולא שהיתה שם ומייהו שמי אמות נבלעות לתוך ל"ב של מזבח שהיה נכנס לתוך הפנימי י"ז כשנגד בליטה שהיסוד התחיל בה ד' לאכול זה צדרוס אמה אחת: **מלנן**. הוא פוסם מרובע עשוי מארבע קרשים וכל אחת ארוכה ל"ב כעין אנשטר"א שעושין לכירים ורוחב הקרש אמה והוא גובהו של מלנן ממלאו י"ד אצנים וסיד חופת וקוניא עד שמשווהו לגובה המלנן: **מפולמות**. לחות: **קוניא**. ניתוח י"ז אצר כעין שעושין ללפיו כלי חרס שקורין פולמי"ר: **וממחה**. אישפרידי"ר בלע"ז. ושופך בתוך המלנן על אצנים י"ז **ונדבקים יחד** על ידי אלו וזה היסוד הראשון שניינו זו על אמה: **וחוור ומציא בו'**. ומושיבו על זה וממלאו מנאלת י"ז כניסת אמה זה א) יסוד בולט אמה זה סובב: **וחוור ומציא בו'**. וחו סובב על זה היה כהן כדמפרש ואזיל שהמלנן השלישי שהושיבו על

איזהו מקומן פרק חמישי זבחים

נר.

וא"י אמרת לא היה לו יסוד **באויירא בעלמא** קעביד. בתמיה דלקמן (דף סד:) אמרי' שעל קרן מזרחית דרומית היא נעשית ואי אין לה יסוד נמנא כשהוא מולקא בִּאֵוִיר היא נמלקת והדס נופל לארך לאיצוד ואס תאמר נופל הוא על הסובב שהרי למעלה היא נעשית

הא קתמי התם עשאה למטה מרגליו ואפילו אמה אחת כשרה ללא קפיד אלא למעלה מן החוט כך פירש צקונטרס ונראה שלא היה כתוב בזה צרייתא שירי הדס היה שופך ליסוד מדלא מדקדק צקונטרס אלא מהא שהדס הולך לאיצוד וקשה דאס כן הוה ליה ללִקְשׁוּי' ממתני' דקדשי קדשי' (שס סד:) דתנן בל' לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק ראשה כו' וצריכו ספרים גורסין כאן שירי הדס היה שופך ליסוד י"ז ומפרש ה"ר חיים דודאי גרסי' ליה ומכא זה פריך דעל כרחין לאותו קרן שמולק שם היה שופך שירי הדס י' קרי לה יסוד מדלא קתמי שהיה הולך לקרן דרומית מערבית שהיה צו יסוד לשפוך שירים ועוד דלקמן פ' קדשי קדשים (גס זה שס.) מפרש שעושה אותה צאותו קרן לפי שהוא קרוב לצית הדשן ויכול לזרוק משם מוראה וגולה ואס היה זקוק לילך לקרן אחר לשפוך שירים מה היה מרויח כיוון שהיה צריך לחזור ואין לומר דלאחר זריקת מוראה וגולה היה הולך לשפוך שירים דאס היה מאחר כל כך היה דס כלה אלא על כרחין צמקומו היה שופך ליסוד ולכן פריך ואי אמרת לא היה לה יסוד בִּאֵוִירא בעלמא קעביד ומשני אימר כן התנו אויירא דבנימין ועשו כמין בליטה ועל אותה בליטה היה שופך שירים ומייהו קשה דאי חשיב יסוד לענין שאר דמים נמי יחשב יסוד וי"ל דלא חשיב יסוד אלא לענין דמים הניתנין למעלה מחוט הסיקרא אצל לענין דמים הניתנין למטה אי משכרת ליה לההוא קרן וימנין דלתי למיתב תחת אותה בליטה ונמנא נותן תחת היסוד אצל דמים העליונים לעולם הס למעלה מן הבליטה ומייהו קשה דאס כן היכי

ממעט הכא עולה דלא י"א הוה ארבע קרנות כחטאת משום דטעונה יסוד לענין דמים העליונים ונראה לרבינו תם דלא גרסינן שירי הדס היה שופך ליסוד דשופך משמע מן הכלי מדלא תני מתמנא ליסוד כדקתמי גבי חטאת העוף י"ז ועוד דצמתני' דלקמן פרק קדשי קדשים (דף סד:) קתמי כחטאת העוף שירי הדס ובעולת העוף לא תני משמע דלית ליה שירים והא דמרבנין לעיל שירים בכל הקרצנות היינו י"ז לצד מעולת העוף וכיון י"ז דנעשית מצאות מה לנו במה שהדס נופל אחר כך לארך והולך לאיצוד דכל דמים נמי לאחר שנשפכו ליסוד הולכין לאיצוד אחרי כן ועוד כשמתרין כך התנו אוירא ופירש צקונטרס שהיה עושה כמין בליטה צמזבח לקבל דמים היה לו להש"ס לפרש זה ונראה לר"ת דפריך ממליקה עצמה דעבי בראשו של מזבח דומיא דהקטרה כדלקמן ואי עביד ליה בִּאֵוִיר דיהודה אס כן י"ח אינה עולה לקדשי מזבח ומשני דאוירא דבנימין וקדיש האויר בקדושת מזבח ואף על גב דהקטרה בִּאֵוִיר אי אפשר לא חייש אלא בזהא דליהוי קדושת מזבח ומייהו למאן דאמר (לקמן דף סה.) אין עושין מערכה על גבי סובב נראה דמליקה נמי לא מהניא התם אף על גב דקדוש בקדושת מזבח והכא איירי למאן דאמר עושין מערכה על גבי סובב: **רב אמר בבבין**. אף על גב דלמטה לא הוי רבוע למעלה צמקום המערכה הוי רבוע וקשה קתא לישנא דמתני' י"ז לרב דתנן צמסכת יומא (דף יג.) דלרעוה יואלא מחלקו של יהודה ומכנסק לחלקו של בנימין וזה מזבח צנו משמע שהיה צה מצנין: **במפולמות**. י"ז כגון דגיס מפולמין פרק אין לריין (בי"ה סד:).

ממעט הכא עולה דלא י"א הוה ארבע קרנות כחטאת משום דטעונה יסוד לענין דמים העליונים ונראה לרבינו תם דלא גרסינן שירי הדס היה שופך ליסוד דשופך משמע מן הכלי מדלא תני מתמנא ליסוד כדקתמי גבי חטאת העוף י"ז ועוד דצמתני' דלקמן פרק קדשי קדשים (דף סד:) קתמי כחטאת העוף שירי הדס ובעולת העוף לא תני משמע דלית ליה שירים והא דמרבנין לעיל שירים בכל הקרצנות היינו י"ז לצד מעולת העוף וכיון י"ז דנעשית מצאות מה לנו במה שהדס נופל אחר כך לארך והולך לאיצוד דכל דמים נמי לאחר שנשפכו ליסוד הולכין לאיצוד אחרי כן ועוד כשמתרין כך התנו אוירא ופירש צקונטרס שהיה עושה כמין בליטה צמזבח לקבל דמים היה לו להש"ס לפרש זה ונראה לר"ת דפריך ממליקה עצמה דעבי בראשו של מזבח דומיא דהקטרה כדלקמן ואי עביד ליה בִּאֵוִיר דיהודה אס כן י"ח אינה עולה לקדשי מזבח ומשני דאוירא דבנימין וקדיש האויר בקדושת מזבח ואף על גב דהקטרה בִּאֵוִיר אי אפשר לא חייש אלא בזהא דליהוי קדושת מזבח ומייהו למאן דאמר (לקמן דף סה.) אין עושין מערכה על גבי סובב נראה דמליקה נמי לא מהניא התם אף על גב דקדוש בקדושת מזבח והכא איירי למאן דאמר עושין מערכה על גבי סובב: **רב אמר בבבין**. אף על גב דלמטה לא הוי רבוע למעלה צמקום המערכה הוי רבוע וקשה קתא לישנא דמתני' י"ז לרב דתנן צמסכת יומא (דף יג.) דלרעוה יואלא מחלקו של יהודה ומכנסק לחלקו של בנימין וזה מזבח צנו משמע שהיה צה מצנין: **במפולמות**. י"ז כגון דגיס מפולמין פרק אין לריין (בי"ה סד:).

זה קצר ממנו שתי אמות על שתי אמות נמנא האמצעי בולט מתחת העליון אמה בכל זד: **מקום המערכה**. כלומר ראש המזבח: **וחוור ומציא מלנן של אמה בו'**. ומושיבו בזוית המזבח מלמעלה. קתמי מייהא מלנן התחמון של ל"ב על ל"ב אלמא יסוד בולט צו מד' רוחותיו:

דגין

עין משפט ונר מצוה

לז א מ"י פקד ו' מהלכות מעה"ק הלכה כ':
לא ב מ"י פ"צ מהלכות בית הבחירה הלכה י':
לב ג מ"י שם הלכה ה':
לד ד מ"י שם הלכה טו:

תורה אור השלם

1. לבנימין אמר ירדו ידוהו ישבן לבטח עזיו חפץ עזיו כל היום ויבין בחפזו שבוך:
דברים לג, יב

מוסף רש"י

חופף. כאלס המתחבק מחמת שאינו משיג תאוותו (יחזק' יב). אלס המתלעצר חופף ומתחבק בצנדיה לשון שפשוף. כמו מור חופף ומפספס (מגילה ב). אושפזיבן להקב"ה. שהיה הארון נתון בחלקו (שם ושם). שניות קדשי הקדשים צנו בחלקו (סוטה יז). ממול ערפה. ערפה גובה הראש, מול ערפה למטה לצד האגפים, מול הכוואה את העורף: ומבדיל. שני סומנין כדיליף כהלל שמועין (קטן סד):
גמצא פורח בו'. ומניע דלשם המונח (קטן סב):
מפולמות. לשון ליתלות (תנ"ה יב):

לעזר רש"י

דפרוטי"ר דגרנטו"ר
דפרוטי"ר דגרנטו"ר.
לשפשוף לחטט.
אנשטר"א אישטר"א. מוקד, כיריים.
פולמי"ר פלומי"ר. לכסות, למשוה בעופרת.
אישפרידי"ר דישטניפרי"ר. לערבב (בבול).